

Puheen havaitseminen yksikielisillä, kaksikielisillä ja oppijoilla – Kielitausta vaikuttaa eri tavoin äänteiden tunnistamiseen ja erotteluun

Henna Tamminen ja Maija S. Peltola

Fonetiikka ja Learning, Age & Bilingualism –laboratorio (LAB-lab), Tulevaisuuden teknologioiden laitos, Turun yliopisto

ABSTRAKTI

Puheen havaitseminen perustuu kategoriseen kuulemiseen. Äänteiden erottelu on helppoa kategorioiden rajoilla ja niiden tuntumassa, mutta kategorian sisällä erottaminen on vaikeaa. Samanaikaisten kaksikielisten puhujien kahden äidinkielen äännekategoriat limittyvät väkisin, mutta havaitseminen ja kielten erillään pitäminen onnistuu tästä huolimatta. Vieraan kielen oppijoilla äidinkielen ja kohdekielen äännekategorioiden limittyminen voi kuitenkin aiheuttaa hankaluuksia havaitsemisen oppimisessa, sillä vieraan kielen kategoriaraja saattaa esimerkiksi sijaita keskellä äidinkielen äännekategoriaa. Tässä tutkimuksessa testasimme, miten vieraan kielen oppijat (suomenkieliset ruotsin pääaineopiskelijat), samanaikaiset kaksikieliset (suomi-ruotsi) sekä yksikieliset (ruotsi) havaitsevat saman ruotsin pyöreiden suppeiden vokaalien – /y/-/u/-/u/ – alueen. Oppijoilla ja samanaikaisilla kaksikielisillä tämä alue jakautuu kahdeksi äännekategoriaksi heidän toisessa kielessään ja kolmeksi toisessa kielessä, kun taas yksikielisillä ruotsinpuhujilla tämä alue jakautuu kolmeksi vokaalikategoriaksi. Havaitsemista testattiin sekä nimeämiskokeella (forced-choice ID) että erottelukokeella (oddball). Oppijat tunnistivat vokaalit epävarmemmin kuin kaksikieliset ja yksikieliset. Toisaalta, sekä kaksikieliset että oppijat erottelivat vokaalit toisistaan herkemmin kuin yksikieliset. Oppijoiden epävarmuus vokaalien tunnistamisessa saattaa viitata edelleen käynnissä olleeseen oppimisprosessiin. Sekä opiskelijat että kaksikieliset ovat kielellisesti orientoituneita ja käyttävät molempia kieliään päivittäin, mikä selittää paremman erotteluherkkyuden verrattuna yksikielisiin.

Avainsanat: havaitseminen, L2 oppiminen, kaksikielisyys, identifikaatio, diskriminaatio